Herdenking van de heer Wallage

Voorzitter: Van Campen

Herdenking van de heer Wallage

Aan de orde is **de herdenking naar aanleiding van het overlijden van de heer J. Wallage (oud-fractievoorzitter PvdA)**.

De **voorzitter**:
Ik heropen de vergadering en ik verzoek u uw plaatsen in te nemen. Aan de orde is de herdenking van Jacques Wallage. Ik verzoek u allen om, voor zover dat mogelijk is, te gaan staan.

Toen Jacques Wallage in augustus 1998 afscheid nam van de Tweede Kamer, keek hij terug op zijn jaren hier, op het debat, op het contact met burgers en op, zoals hij het zelf formuleerde, de wijze waarop Kamerleden concurrenten en collega's tegelijk kunnen zijn. Hij genoot van deze plek. Jeltje van Nieuwenhoven, destijds Voorzitter van de Kamer, beschreef hoe Jacques hier op de voorste rij zat, met stralende ogen, een debat aandachtig volgend, wachtend op het geschikte moment voor een interruptie. Dat beeld zegt veel over Jacques Wallage, een politicus met uitgesproken opvattingen, die hield van het debat en van het politieke ambacht, van een parlement waarin je stevig tegenover elkaar kunt staan en toch collega's blijft.

Op 12 augustus overleed Jacques Wallage in Groningen. Hij werd 79 jaar. Hij werd geboren in Apeldoorn en groeide op in Groningen. Op jonge leeftijd werd hij daar gemeenteraadslid en wethouder. In 1981 kwam hij naar de Tweede Kamer en later werd hij staatssecretaris van Onderwijs en van Sociale Zaken. In 1994 keerde hij terug naar deze Kamer. Hij onderhandelde mee over het eerste paarse kabinet en werd fractievoorzitter van de Partij van de Arbeid. Wim Kok noemde hem "de draaischijf tussen fractie en kabinet". Tegelijkertijd prees Kamervoorzitter Van Nieuwenhoven hem later juist om de manier waarop hij de onafhankelijkheid van de Kamer tegenover het kabinet bewaakte. Ook daarin herken je Jacques Wallage: overtuigd sociaaldemocraat én overtuigd parlementariër.

Zijn politieke overtuiging stond niet los van zijn geschiedenis. Jacques kwam uit een Joods gezin. Zijn ouders overleefden de Tweede Wereldoorlog door onder te duiken. Het zou te eenvoudig zijn om daar zijn hele politieke overtuiging uit te verklaren, maar rechtvaardigheid, gelijke kansen en de verantwoordelijkheid van de overheid zouden herkenbare thema's blijven in zijn publieke leven.

Bij zijn vertrek uit de Tweede Kamer schreef Jacques zelf over wat deze plek voor hem betekende. Zijn ervaring in oppositie en regeringsfractie, schreef hij, maakte dat hij altijd respect zou opeisen voor het werk van Kamerleden. Hij had oog voor de mensen die dat werk mogelijk maken — de beveiliging, het restaurant, de repro, de bodes en de Griffie — die van de Tweede Kamer in zijn woorden "meer dan een vergaderzaal maakten, namelijk een werkgemeenschap". Toen nam hij afscheid. "Maar ik ga niet ergens vandaan," zei Jacques, "ik ga ook ergens heen. Naar Groningen. Naar de stad van mijn hart, terug naar het lokale bestuur." Daar werd hij burgemeester, elf jaar lang. "Ik ben niet van de organisatie," zei hij over zijn burgemeesterschap, "ik ben van de stad." Die overtuiging zat diep. Als jonge bestuurder wilde hij al de afstand tussen bestuur en bewoners verkleinen. Later hield hij raadsleden voor dat zij hun oor te luisteren moeten leggen in de wijk, want, zoals Jacques het zelf al eens zei, "de tekentafels van het bestuur krijgen pas aan de keukentafels bij de mensen thuis betekenis". Bij zijn afscheid bleek dat hij ook zichzelf kon relativeren: "Je moet

voorkomen dat Stadjers hun burgemeester bedoelen als ze het over d'Olle Grieze hebben."

Ook na zijn burgemeesterschap bleef Jacques Wallage betrokken bij politiek, democratie en openbaar bestuur. Dat deed hij als voorzitter van de Raad voor het Openbaar Bestuur, als hoogleraar, als schrijver en als adviseur. Zijn memoires gaf hij de ondertitel Politiek als ambacht, een titel die bij hem past.

Vandaag gedenken wij hem op de plek waar hij dat ambacht zo veel jaren beoefende. De man op de voorste rij, met die stralende ogen, wachtend op een juist moment voor een interruptie, is er niet meer. Voor ons was Jacques Wallage Kamerlid, fractievoorzitter, bewindspersoon en bestuurder. Voor zijn naasten was hij vooral Jacques. Zijn echtgenote Fransien, zijn kinderen Chaja en Martijn en hun partners luisteren vandaag met ons mee. Namens de Tweede Kamer: onze gedachten zijn bij u. Wij wensen Jacques' familie, zijn vrienden en allen die hem dierbaar waren veel kracht bij het dragen van dit verlies.

Dan geef ik nu het woord aan de minister-president.

Minister **Jetten**:
Meneer de voorzitter. Een kwarteeuw geleden was Jacques Wallage voorzitter van de Commissie Toekomst Overheidscommunicatie. Het gezaghebbende rapport dat onder zijn leiding verscheen, droeg de titel In dienst van de democratie. Terugkijkend op zijn carrière kunnen we concluderen dat hij deze woorden zijn leven lang hartstochtelijk zelf heeft voorgeleefd, in dienst van de democratie. Altijd aan het werk voor het algemeen belang, uit een sterk gevoelde verantwoordelijkheid om het goede te doen voor mensen die niet altijd vanzelfsprekend een goede uitgangspositie in de maatschappij hebben. Die gedrevenheid moet al zijn opgevallen toen hij zich als 18-jarige aanmeldde bij de PvdA in Groningen, waar hij dezelfde dag nog voorzitter van de kascommissie werd. "Wat een vertrouwen", verbaasde de jonge Wallage zich. Maar talent laat zich snel herkennen; op zijn 23ste was hij al fractievoorzitter in de Groningse gemeenteraad. Ik denk dat ze daar in Groningen destijds al zagen wat heel Nederland later zou zien: een man die grote idealen klein genoeg zou maken om ze voor iedereen te laten werken.

Voor veel mensen in Nederland werd die handelswijze het meest zichtbaar toen Wallage als staatssecretaris van Onderwijs het voortgezet onderwijs grondig veranderde. Onder zijn leiding werd de tweede fase ingevoerd, waarmee de bovenbouw voortaan ging werken met vaste profielen in plaats van een vrije pakketkeuze. Het plan leidde in eerste instantie tot grote onrust onder scholen en leerlingen, maar het is veelzeggend dat zijn hervorming nu nog steeds overeind staat. Vanuit de rotsvaste overtuiging dat verheffing begint bij goed onderwijs introduceerde Jacques bovendien de basisvorming, gestoeld op het sociaaldemocratische principe van de middenschool. Die moest zorgen voor gelijke kansen, zodat iedere leerling in staat zou zijn om zijn eigen toekomst te bepalen. Voor mij was dat Wallage ten voeten uit: overtuigd van zijn standpunt dat je moet opkomen voor mensen die dat niet altijd zelf kunnen.

De wens om dat ook breder in de samenleving te kunnen doen, lag voor Wallage ook ten grondslag aan de vorming van een paars kabinet, iets wat destijds door velen voor onmogelijk werd gehouden. Maar als mede-architect naast Frits Bolkestein en Hans van Mierlo begreep Jacques Wallage dat je het beste je idealen kunt verwezenlijken als je bereid bent verschillen te overbruggen en elkaar de hand te reiken. Hij was ervan overtuigd dat goed voorbeeld goed doet volgen. Voor Wallage zelf was dit de reden om, zoals hij dat zei, de ander heel te houden in het politieke debat en het vertrouwen van kiezers in de politiek niet te laten schaden door het gedrag van politici.

Dat betekende overigens niet dat hij het scherpe debat schuwde, zoals de Voorzitter net ook al zei. Wallage stond voor zijn principes en verdedigde die vurig als dat nodig was. Zijn

schrikbeeld was "een samenleving waarin een deel van de mensen aan de knoppen zit en een deel van de mensen naar de knoppen gaat", een situatie die alleen voorkomen kon worden als iedereen zich uitgenodigd voelde om mee te doen.

Met die drijfveer was hij al die tijd ook een grote kracht voor zijn partij. Het was dan ook logisch dat premier Wim Kok destijds enorm zijn best deed om Wallage over te halen om in Den Haag te blijven toen het burgemeesterschap van Groningen aan hem trok, maar die roep bleek te sterk. NRC Handelsblad kopte "Terug naar huis" bij de bekendmaking van zijn burgemeestersbenoeming, en zo voelde het ook. De eerste avond na zijn verhuizing liep Jacques Wallage een rondje met de hond. Naar eigen zeggen doolde hij gedachteloos door de stad. Zijn voeten bepaalden de route. Maar hij eindigde als vanzelf voor de deur van zijn ouderlijk huis.

Voorzitter. Jacques Wallage heeft op veel plekken een thuis gehad. Vandaag herdenken we hem met groot respect in één daarvan: hier in de Tweede Kamer. Namens het kabinet wens ik zijn vrouw, kinderen, partijgenoten en andere naasten heel veel sterkte met het dragen van dit verlies.

De **voorzitter**:
Dank u wel. Mag ik u allen verzoeken een moment van stilte in acht te nemen.

(De aanwezigen nemen enkele ogenblikken stilte in acht.)

De **voorzitter**:
Dank u wel. Ik schors de vergadering voor een kort ogenblik.

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.